
Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2016:1

Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan

Sammanfattning

I motion 2016:1 föreslås att kyrkostyrelsen ska utforma en ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan. Gudstjänstutskottet instämmer, trots sin positiva inställning till motionens intention, i Läronämndens bedömning att formen för välkomnande av nya medlemmar är en pastoral fråga som inte bör regleras och föreslår därför att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:1.

Motionens förslag

Motion 2016:1 av Lars-Ivar Ericson, Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utforma en ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:1 i Ln 2016:1y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Motionären menar att Svenska kyrkan bör kunna erbjuda den som inträder i Svenska kyrkan möjlighet att manifesteras sitt medlemskap vid en välkomnande ceremoni i församlingen.

Kyrkoordningen

I inledningen till kyrkoordningens sjätte avdelning Kyrkotillhörighet sägs följande:

Den som döps i Svenska kyrkans ordning blir därmed upptagen i Svenska kyrkan. Den som har döpts i någon annan kristen kyrkas ordning kan inträda i kyrkan genom att anmäla sig. Det finns också möjlighet att tillhöra Svenska kyrkan i avvaktan på dop. Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka med uppdrag att förmedla evangelium i ord och handling. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för

den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som den som hunnit längre på trons väg.

I 29 kap. 4 § i kyrkoordningen regleras vuxnas upptagande i kyrkan. Där anges att den som har fyllt 18 år och som vill inträda i Svenska kyrkan på annat sätt än genom att döpas enligt Svenska kyrkans ordning, efter skriftlig anmälan ska tas upp i Svenska kyrkan, om han eller hon antingen är döpt i Svenska kyrkans eller någon annan evangelisk-luthersk kyrkas ordning eller i en kyrka eller ett samfund som Svenska kyrkan genom beslut av kyrkomötet ingått en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med, är döpt i något annat kristet trossamfunds ordning och samtidigt med sin anmälan begär undervisning i Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, eller samtidigt med sin anmälan begär undervisning i Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära som förberedelse för dop.

Motionärens förslag gäller medlemmar som upptas på detta sätt och därmed antingen redan är döpta eller står i beredskap att döpas och som fått undervisning i Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära eller motsvarande dopundervisning i annat samfund, som Svenska kyrkan står i gemenskap med. Det är därmed inte en vuxenkonfirmation som avses, utan en ceremoni just för att manifestera upptagandet som medlem.

Kyrkomötet

Kyrkomötet har inte tidigare behandlat frågan om ceremoni vid inträde. Däremot har ett par närliggande frågor behandlats.

2007 behandlade kyrkomötet motion 2007:12 om välkomstmateriel till dem som döps som vuxna och/eller inträder i Svenska kyrkan vid vuxen ålder. Kyrkolivsutskottet påpekade i sitt betänkande KI 2007:4 att de ”ser kontakten med den lokala församlingen som viktig för den som döps in i Svenska kyrkan som vuxen, och för den som inträder. Den kontakten kan inte ersättas av centralt framtaget material, utan varje församling måste noga tänka igenom sitt bemötande”.

2003 behandlade kyrkomötet motion 2003:51 om alternativ till dop i form av välsignelse- och tacksägelseceremonier. Motionen rörde barn, inte vuxna och Gudstjänstutskottet menade att ansvaret för att tillgodose önskemål i enskilda situationer ligger hos den lokala församlingen och prästen och föreslog i sitt betänkande G 2003:5 att motionen skulle avslås. Detta blev också kyrkomötets beslut.

Välkomstceremonier i andra samfund

Det finns ceremonier av detta slag i flera andra kyrkors gudstjänsthandböcker. I många av dem står förnyande av doplöften och/eller bejakande av trosbekännelsen, formellt upptagande och förbön i centrum.

I frikyrkliga traditioner är det vanligt att medlemskap i samfundet är knutet till den enskilda församlingen och att den som t.ex. flyttar till en ny ort tas upp som medlem i den lokala församlingen där genom en ceremoni, som oftast innefattar trosbekännelse, fråga om personen vill inträda i församlingen och, efter ett jakande svar, ett förklarande av att personen upptas som medlem. I Katolska kyrkan är medlemskapet inte i första hand knutet till en enskild församling, utan till samfundet som sådant. Här finns en ordning för ”Upptagande i Katolska kyrkans fulla gemenskap”, för personer som är döpta i en annan kristen tradition, dvs. för dem som konverterar till Katolska kyrkan. I denna är trosbekännelsen central, tillsammans med konvertitens deklaration ”Allt, som den Heliga Katolska Kyrkan tror, lär och förklarar vara uppenbart av Gud, det tror och bekänner jag.” Efter denna förklarar prästen att konvertiten tas emot av Herren i kyrkans gemenskap och så

följer direkt konfirmationsmomentet, i form av smörjelse och bön med handpåläggning, och nattvardsfirandet.

I de kyrkor, som Svenska kyrkan står i full kyrkogemenskap med varierar bruket. Några kyrkor har en välkomnande ceremoni, andra inte. Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har i sin handbok från 2004 en ordning för ”Upptagande i kyrkans gemenskap”. För den som är döpt, men inte tidigare tillhört en luthersk kyrka, förväntas den ske efter motsvarigheten till konfirmationsundervisning. Ordningen består av välkomnande, bibelläsning, tal, frågan ”vill du bli upptagen i vår kyrkas gemenskap och bekänna vår gemensamma kristna tro?”, trosbekännelsen, en tillsägelse med orden ”Du har uttryckt din önskan att ansluta dig till vår kyrka och du har bekänt din tro. Som Guds och hans församlings tjänare upptar jag dig, NN, i vår kyrkas gemenskap i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn” och förbön. I dåvarande Metodistkyrkan i Sveriges handbok från 2008 finns en ordning för ”Välkommandet av ny medlem”. Den innehåller den nya medlemmens förnyande av sina doplöften, trosbekännelse, tacksägelse och välsignelse med handpåläggning liknande den som finns i vår kyrkas konfirmationsordning och en formulering som välkomnar den nya medlemmen in i församlingens gemenskap. I förslaget till ny handbok för Ekumenisk kyrkan finns en liknande ordning. ELCA, den amerikanska lutherska kyrkan, har ingen särskild ceremoni för välkomnande av nya medlemmar, men anger att ordningen för dopbekräftelse i handboken från 2007 kan användas bland annat ”som ett tecken på förnyad delaktighet i kyrkans liv”. I denna ingår förnyelse av doplöften, trosbekännelse, en fråga om viljan att på olika sätt fortsätta livet i tro och i församlingens gemenskap, efter jakande svar en fråga till församlingen om de vill stödja den/dem som förnyat sina doplöften och en bön om Andens närvaro och gåvor i personernas liv.

På några håll i Svenska kyrkan förekommer lokalt utformade ceremonier för välkomnande av nya medlemmar. Ibland knyts välkommandet till doplöftesförnyelse för hela församlingen på påsknatten, i andra fall görs detta i en vanlig högmässa eller annan gudstjänst.

Utskottets överväganden

En fråga för det lokala pastorala arbetet

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:1.

Gudstjänstutskottet bejakar motionärens intention att ge nya och återinträdda medlemmar möjligheten till ett personligt välkomnande in i församlingens gemenskap. Ett sådant välkomnande kan och bör utformas på olika sätt, utifrån lokala förutsättningar och de skiftande livssituationer som nya medlemmar kan befinna sig i. Om ett sådant välkomnande görs inom ramen för en gudstjänst, bör ritens vara personligt utformad och göras i närtid i relation till inträdet. Kyrkohandbokens ordning för mottagande av medarbetare kan tjäna som ett möjligt exempel på hur ett välkomnande kan utformas på ett enkelt sätt.

Gudstjänstutskottet noterar att mottagandet av nya medlemmar inte bara handlar om välkomnande i gudstjänsten, utan också om genomtänkta program för undervisning. Utskottet menar också att ett delande av erfarenheter mellan församlingar kring dessa frågor vore värdefullt och skulle gärna se att verktyg för att samla och dela pastorala strategier för medlemsvård, böner vid välkomnande i gudstjänst och liknande utvecklas, t.ex. av stiftet eller på Svenska kyrkans intranät.

Utskottet instämmer, trots sin positiva inställning till motionens intention, i Läronämndens bedömning att formen för välkomnande av nya medlemmar är en pastoral fråga som inte bör regleras och föreslår därför att motionen ska avslås.

Uppsala den 28 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Maria Klasson Sundin, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Lisa Tegby, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskild mening

Motionen berör ett viktigt, angeläget och aktuellt ämne, även om motionens yrkande är något snävt och nämner en nationellt utformad ceremoni, vilket kan vara något stelbent eftersom detta är en fråga som kräver stort förtroende för det lokala pastorala arbetets kompetens och variationer. Samtidigt delar jag motionens intentioner och behovet av nationell samling kring detta. Istället för en fast ceremoni knuten till t.ex. kyrkohandboken anser jag dock att kyrkostyrelsen bör uppdras att låta ta fram vägledning och råd för välkomstceremonier för församlingarna, utan att detaljstyra. Erfarenheter och positiva exempel bör inhämtas från lokala församlingar inom Svenska kyrkan och andra kyrkor. Nationell vägledning och råd tryggar likvärdighet över landet, samtidigt som ett ramverk utan detaljstyrning tryggar lokalt pastoralt självbestämmande.

Aron Emilsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:1y

Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan

Läronämndens yttrande över motion 2016:1

Läronämnden konstaterar att dopet är den grundläggande vägen in i Svenska kyrkan och i den världsvida kyrkan. Domet är livsvarigt medan medlemskapet i olika kyrkor kan variera över tid.

Välkomnande av medlemmar är en angelägen pastoral fråga. Eftersom vägarna till nytt eller förnyat medlemskap i Svenska kyrkan ser mycket olika ut, bör gestaltningarna av välkomnanden utformas lokalt. Läronämnden anser därför att välkomnandet av medlemmar inte bör formuleras i av kyrkan antagna böcker.

Läronämnden har tidigare uttryckt följande om utökat antal livstolkande riter i Ln 2015:2y (även Ln 2005:13y) med hänvisning till Ln 2003:21y:

Av dem som är anställda i pastoral tjänst krävs lyhördhet och förmåga att gestalta meningsskapande uttryck där kyrkans tro och människors existentiella upplevelse tolkas i ritens form. Läronämnden konstaterar att åtskilliga riter och handlingar därför inte kan eller bör formuleras i av kyrkan antagna böcker.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2016:2

Officiell översättning av Bibeln för barn

Sammanfattning

I motion 2016:4 föreslås att kyrkostyrelsen ska utreda möjligheten att ta fram en officiell översättning av Bibeln som är anpassad för barn. Gudstjänstutskottet menar att det behövs många olika bibelparafraser för barn och att det inte är lämpligt att välja en enda för användning i alla de olika sammanhang där en barnbibel brukas. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:4.

Motionens förslag

Motion 2016:4 av Elisabeth Rydström, Officiell översättning av Bibeln för barn

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka förutsättningarna och utreda möjligheten att ta fram en officiell översättning av Bibeln som är anpassad för barn.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:4 i Ln 2016:2y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Motionären menar att den uppsjö av barnbiblar som finns idag gör det svårt att veta vilken man, som företrädare för Svenska kyrkan, bör välja. Att Svenska kyrkan inte har en officiell översättning är, enligt motionären, ”både beklagansvärt och förvånande”.

Kyrkoordningen

Enligt 10 kap. 2 § punkt 2 i kyrkoordningen åligger det kyrkomötet att fatta beslut om Svenska kyrkans böcker. I 18 kap. 1 § räknas Svenska kyrkans gudstjänstböcker upp: Bibeln, Den svenska kyrkohandboken, Den svenska psalmboken, Den svenska evangelieboken och En liten bönbok. Dessa ska som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära antas av kyrkomötet. Någon motsvarande bestämmelse finns inte vad gäller böcker för användning i församlingarnas undervisning.

Kyrkomötet

Kyrkomötet behandlade 2010 en liknande motion, 2010:12. I denna föreslogs att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att godkänna en barnbibel för gudstjänstbruk. Gudstjänstutskottet uttryckte i sitt betänkande G 2010:3 sin uppskattning av den intention som låg bakom motionen, men ansåg inte att det var lämpligt att godkänna en viss barnbibel för bruk i gudstjänsten. Dels menade utskottet att återberättandet av bibeltexter inom gudstjänstens ram i en form som passar barn är både möjligt och lämpligt, men främst en pastoral fråga utanför kyrkomötets beslutsområde. Dels menade utskottet att ett sådant godkännande skulle kunna komma att påverka förlagens vilja att ge ut nya barnbiblar negativt, vilket på sikt kan motverka den mångfald som behövs, bland annat för att barn i olika åldrar kan behöva olika barnbiblar. Barnbiblar ska ses som litterära verk, präglade av sin författare och av den tid då de skrev, menade utskottet. Utskottet erinrade sig att det i arbetet med den nuvarande evangelieboken fanns förslag om att det för varje söndag skulle finnas en text som var lämplig att läsa för barn. Detta förslag genomfördes inte, men i samband med handboksarbetet kunde det, enligt utskottets mening, finnas skäl att på nytt pröva om detta skulle kunna vara en framkomlig väg. Gudstjänstutskottet föreslog att kyrkomötet skulle avslå motionen och kyrkomötet följde utskottets förslag.

Inom ramen för projektet Barn och unga 0–18 år och i samband med Ärkebiskopens möte Barn och Unga år 2012 uppmärksammades den avhandling om barnbiblar, *Gud som haver barnen kär? barnsyn, gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibeln i berättelser och bilder*, som år 2008 lades fram av Sören Dalevi vid Karlstads universitet. Dalevi visar i sin avhandling hur olika barnbiblar i sina sätt att parafasera bibeltexten ger uttryck för olika teologiska tolkningar av de bibeltexter som de återberättar.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:4.

Gudstjänstutskottet menar att det är viktigt att barnen i vår kyrka får del av bibelns berättelser på många olika sätt. Barnbiblar är alltid parafraaser och urval, präglade av olika teologiska och pedagogiska principer. Därför anser utskottet att det är såväl omöjligt som olämpligt att göra en enda bibelöversättning specifikt för barn. Utskottet lägger vikt vid bedömningen från De Ungas Kyrkomöte att mångfalden av barnbiblar kan ses som en styrka i Svenska kyrkans arbete, eftersom barn i olika åldrar har olika behov. Utskottet vill också peka på möjligheten att berätta bibeln för barn på ett sätt som är anpassat efter situationen och den aktuella barngruppen, utan att vara bunden till en specifik barnbibel. Utskottet föreslår att kyrkomötet avslår motion 2016:4.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Maria Klasson Sundin, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacsson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:2y

Officiell översättning av Bibeln för barn

Läronämndens yttrande över motion 2016:4

Biblar för barn är en genre med en femhundraårig historia. Under historiens gång har barnbiblar haft en viktig funktion i kyrkans undervisning. Det har dock aldrig funnits någon av kyrkan stadfäst barnbibel.

En barnbibel består alltid av ett texturval och är dessutom en parafra, vilket innebär att Läronämnden inte kan tillstyrka en officiell utgåva, eftersom denna bibelversion då skulle få ställning som ett av Svenska kyrkans grundläggande dokument.

Barnen har en särställning i kyrkans liv. Läronämnden vill betona att en fortgående teologisk och didaktisk diskussion om olika barnbiblars för- och nackdelar är väsentlig.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Jenny Sjögren, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2016:3

Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner med relation till gudstjänsten.

I motion 2016:22 föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att låta undersöka gudstjänstlivet inom Svenska kyrkan för att om möjligt se vad som förenar de kyrkor och församlingar med ett högt och kanske även ett ökande antal deltagare i främst huvudgudstjänsten.

Gudstjänstutskottet bejakar motionärens uppfattning att gudstjänstlivet är något omistligt för kyrkan. Samtidigt är utskottets mening att det motionären efterfrågar, på skilda sätt, kontinuerligt bearbetas inom Svenska kyrkans olika nivåer.

I motion 2016:44 föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en strategi för att öka antalet människor i gudstjänstfirande gemenskap i enlighet med vad som anförs i motionen.

Gudstjänstutskottet bejakar motionärernas syn på gudstjänstgemenskapens betydelse, men ser samtidigt att arbete som relaterar till motionen redan pågår, inte minst sedan det beslut som fattades av förra årets kyrkomöte KmSkr 2015:14, *Nya vägar att vara kyrka*.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionerna 2016:22 samt 2016:44.

Till betänkandet finns två reservationer, en särskild mening och ett särskilt yttrande.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:22.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:44.

Motionernas förslag

Motion 2016:22 av Berth Löndahl, Utvärdering av gudstjänstlivet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att låta undersöka gudstjänstlivet inom Svenska kyrkan för att om möjligt se vad som förenar de kyrkor och församlingar med ett högt och kanske även ett ökande antal deltagare i främst huvudgudstjänsten.

Motion 2016:44 av Jesper Eneroth och Titti Ådén, Nya vägar till gudstjänst

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en strategi för att öka antalet människor i gudstjänstfirande gemenskap i enlighet med vad som anförs i motionen.

Bakgrund

Gudstjänsten finns i kyrkans centrum och har gjort det sedan kyrkans äldsta tid. Svenska kyrkans kyrkoordning uttrycker det med orden:

Gudstjänsten är kyrkolivets centrum, där församlingen möter Gud i Ordet och sakramenten. Kyrkans dag för huvudgudstjänster är söndagen, eftersom Jesus Kristus uppstod på söndagen, Herrens dag.

Gudstjänsten är hela församlingens gåva och uppgift. Alla i församlingen är kallade att delta i gudstjänsten och komma med sina erfarenheter och livsfrågor till det gemensamma mötet med Gud.

/.../ I gudstjänsten får tron näring genom förkunnelsen av evangeliet, firandet av den heliga måltiden och gemenskapen i bön och lovsång. De som firar gudstjänst sänds ut för att i vardagen vittna om evangelium och göra kärlekens gärningar, till mission och diakoni. (17 kap. Gudstjänstliv, Inledning.)

Av 2 kap. 1 §, första stycket i kyrkoordningen framgår att gudstjänsten tillsammans med undervisning, diakoni och mission, utgör församlingens grundläggande uppgift. Kyrkoordningen reglerar också att i varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat ska det firas en huvudgudstjänst alla söndagar och kyrkliga helgdagar om inte domkapitlet för visst tillfälle har medgivit något annat (17 kap. 3 §). Församlingens övriga gudstjänster är däremot inte reglerade till antal i kyrkoordningen.

Dagens arbete med *Den svenska kyrkohandboken* ska ses mot bakgrund av gudstjänstens centrala roll i Svenska kyrkan. I slutet av 1990-talet togs initiativ till översyn eller revision av tre av Svenska kyrkans gudstjänstböcker – *Den svenska kyrkohandboken*, *Den svenska evangelieboken* och *En liten bönbok*. I mars 1997 samt mars 1998 formulerade centralstyrelsen ett antal motiveringar för en översyn av kyrkohandboken. År 2000 lades förslag för de tre gudstjänstböckerna fram. Som resultat av remissutfallet beslutade kyrkostyrelsen i samråd med biskopsmötet att lägga fram en bok i taget för beslut i kyrkomötet. Kyrkostyrelsen beslutade 2006 om fortsatt översyn av *Den svenska kyrkohandboken* och att man då skulle beakta erfarenheter från 2000 års förslag och dess remissomgång.

Biskopsmötet menade i oktober 2009 att det fanns starka skäl att förorda en revision av kyrkohandboken, i stället för en översyn. Kyrkostyrelsen beslutade i december 2009 om en mer genomgripande revision, att den skulle föregås av försöksverksamhet samt att de kyrkliga handlingarna skulle inkluderas. Mellan första söndagen i advent 2012 och domsöndagen 2013 användes förslaget till kyrkohandbok i 40 procent av Svenska kyrkans församlingar. Ett reviderat förslag arbetades fram och färdigställdes under 2015. Den 1 januari 2016 gick ett reviderat förslag på remiss.

Förutom gudstjänster vilka utformas enligt *Den svenska kyrkohandboken* firas en stor mängd andakter inom Svenska kyrkan varje vecka. Det handlar då om till exempel andakter i olika gruppverksamheter som ungdomsgrupper och med konfirmander, men också andakter på äldreboenden, kriminalvårdsanstalter och sjukhus.

Under en längre tid har Svenska kyrkan haft en vikande gudstjänststatistik från 22,2 miljoner besök 1990 till 15,4 miljoner 2015. Minskningen har främst skett bland huvudgudstjänster. Kyrkliga handlingar har inte minskat fullt lika mycket. Sett i ett längre perspektiv har dock gudstjänstfrekvensen i Sverige aldrig varit speciellt hög. Vid en mätning av deltagandet vid en gudstjänst en söndag 1927 kunde Dagens Nyheter konstatera att detta motsvarade 5,3 procent av Sveriges befolkning. Under 2000 gjordes en liknande mätning och totalt sett deltog 6,2 procent av Sveriges befolkning vid gudstjänst eller andakt under det veckoslut som mätningen skedde varav 2,7 procent deltog vid gudstjänster inom Svenska kyrkan. Gudstjänstlivet är fortfarande en viktig mötesplats i Svenska kyrkan där 23 procent av medlemmarna och 6 procent av icke-medlemmarna möter Svenska kyrkan vid gudstjänster vid sidan av förrättningar som i sin tur 60 procent av medlemmarna och 39 procent av icke-medlemmarna säger sig ha deltagit i under det senaste året (Kyrkbussen 2015).

Utvärdering av gudstjänstlivet

Varje år samlar den nationella nivån in en stor mängd data vad gäller Svenska kyrkans verksamhet och gudstjänster. Det görs på skilda sätt. En viktig källa till information är den statistik över gudstjänster och verksamheter som församlingar sammanställer. En annan viktig kunskapskälla är den statistik som årligen samlas in genom de av kyrkostyrelsen samordnade digitala enkätundersökningar, så kallade kyrkbussar. Dessa vänder sig dels till församlingar inom Svenska kyrkan med en stor mängd frågor där vissa återkommer medan andra frågor ställs vid ett enstaka tillfälle, dels vänder de sig till en webbpanel av personer vilka motsvarar befolkningen i stort. År 2014/2015 inhämtades ett stort material kring gudstjänstglädje och attityder kring gudstjänstfirandet.

Kunskap om Svenska kyrkans medlemmars uppfattningar inhämtas också på andra sätt. 2011 kom boken *Svenska kyrkans medlemmar*. Den har sin bas i en stor enkätstudie besvarad av närmare 11 000 personer. Ett år senare 2012 kom skriften *Medlem 2010* vilket är en teologisk analys av studien *Svenska kyrkans medlemmar*.

Ytterligare kunskap om frågor relaterade till motionen ger den av nationell nivå utgivna studien: *Församlingar mot strömmen* (2009). En av huvudfrågorna i boken är vad kyrkan kan lära av församlingar som uppvisar en positiv utveckling i en allmänt negativ trend.

En annan studie som diskuterar motionens tema är den nyligen utkomna *Delaktighetens kris* (2016). Där diskuteras delaktighet och meningsskapande inom Svenska kyrkans församlingar.

Nya vägar till gudstjänst

Inom Svenska kyrkan firas gudstjänst på många olika sätt. Under ett flertal år har det från Svenska kyrkans olika nivåer påtalats att det är av vikt att församlingars gudstjänstliv är varierat samt att lokala erfarenheter och traditioner tas tillvara. Gudstjänstutskottet skriver i sitt betänkande G 2008:2 att det är viktigt att gudstjänster för speciella tillfällen formuleras lokalt. Såväl församlingar som stift arbetar kontinuerligt och på skilda sätt med att utveckla former och strategier för gudstjänstfirandet.

Sedan 2013 finns i Sverige ett nätverk med benämningen ”Nya sätt att vara kyrka”. Detta nätverk utgör den officiella partnern till ett arbete i Church of England med namnet ”Fresh Expressions of Church” (FXC), en kulturellt anpassad kyrka som är utformad med hänsyn tagen främst till människor utanför församlingsgemen-

skapen. Utgångspunkten för ”Nya sätt att vara kyrka” är att kyrkan ska vara missionsinriktad, kontextuell och ha evangeliet om Jesus Kristus i fokus.

Inom satsningen Dela tro – dela liv (Satsningen Dela tro – dela liv sträcker sig mellan 2013 och 2018 och omfattar 60 miljoner kronor) finns en delsatsning med relation till ”Nya sätt att vara kyrka”. Huvudmålen med delsatsningen är att rusta ideella medarbetare och ledare att dela tro och liv samt att bidra till utvecklingen av en missionsinriktad och kontextuell kyrka.

Vid kyrkomötet 2015 behandlades en motion 2015:55 angående nya vägar att vara kyrka. Kyrkomötet beslutade i enlighet med Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:12 att uppdraga åt kyrkostyrelsen att tillsätta en arbetsgrupp för att utveckla ”Nya vägar att vara kyrka” samt att avsätta resurser för denna verksamhet.

Bidrag till det motionärerna efterfrågar ges också genom en kommande studie om nya vägar för undervisning och mission i lutherska kyrkan i USA, Norska kyrkan och engelska kyrkan.

Statistik och kunskap om Svenska kyrkans medlemmar samlas in på brett sätt och i olika former, (se ovan bakgrundstexten till motion 2016:22, Utvärdering av gudstjänstlivet). Det innebär bland annat att alla gudstjänster och andakter som firas statistikförs så att man kan se varje församlings/pastorats statistik, dock inte på ett sådant sätt att det går att särskilja vilka gudstjänster som firas i en kyrka och vilka som firas på andra platser. Däremot samlas det in statistik över antal firade gudstjänster i den statistik som kallas kyrkobyggnadsstatistik som ligger till grund för regeringsrapporten om kyrkoantikvarisk ersättning. Där är man intresserad över användandet av kyrkorna och därför efterfrågar de uppgifter om antal firade gudstjänster i kyrkorna. Det har funnits diskussioner kring samordning av de olika statistikformerna men bedömningen har varit att det är bra att invänta beslutet kring kyrkohandboken eftersom det också kommer att påverka framtidens gudstjänststatistik.

Utskottets överväganden

Utvärdering av gudstjänstlivet

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:22.

Gudstjänstutskottet delar motionärens uppfattning att gudstjänstlivet är något omistligt för kyrkan. Utskottet ser också – liksom motionären – viktiga utmaningar för Svenska kyrkan när antalet gudstjänstdeltagare minskar.

Samtidigt är utskottets mening att det som motionären efterfrågar, på många sätt redan är väl tillgodosett genom tidigare församlingsstudier och böcker i ämnet. Utskottet pekar också på stiftens främjanderoll när det gäller församlingarnas gudstjänstarbete och menar att stiftet kontinuerligt och på olika sätt bidrar till en utveckling av gudstjänstlivet. Utskottet ser också en viktig poäng med att invänta det pågående arbetet med en ny kyrkohandbok, för att ge möjlighet att samlat kunna ta tillvara och bearbeta det som detta arbete öppnar upp för i relation till församlingarnas gudstjänstliv.

Gudstjänstutskottet föreslår därför kyrkomötet att motion 2016:22 ska avslås.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:44.

Utskottet bejakar motionärernas syn på gudstjänstgemenskapens betydelse för såväl unga som gamla. Utskottet delar också motionärernas syn att det är av vikt att Svenska kyrkan ständigt arbetar med omvärldsanalys och bearbetar statistik för att kunna fortsätta att vara relevant för såväl enskilda som i sin relation med samhället i övrigt.

Gudstjänstutskottet menar dock att motionens förslag till beslut är för oprecis. Utskottet konstaterar att arbete som relaterar till det motionärerna efterfrågar redan nu pågår inom Svenska kyrkans olika nivåer. Såväl församlingar som stift står ständigt i uppgiften att söka nya vägar att vara kyrka i en föränderlig tid.

Utskottet vill också påtala att det uppdrag som kyrkomötet förra året beslutade om enligt KmSkr 2015:14, *Nya vägar att vara kyrka*, nära relaterar till föreliggande motion och att kyrkostyrelsens arbete med detta pågår.

Gudstjänstutskottet föreslår därför kyrkomötet att motion 2016:44 ska avslås.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2016:22.

Berth Löndahl, Sonja Grunselius och Kristina Backe

Reservation 2

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2016:44.

Sofija Pedersen Videke, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson och Anna-Karin Stråle Börjesson

Särskild mening

Vi instämmer i reservation 2.

Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson och Marie-Louise Marsjögård

Särskilt yttrande

I andra sammanhang är det vanligt förekommande att man avslutar sitt yrkande med orden ”i enlighet med vad som i motionen anförs”, vilket också gjorts i motion 2016:44.

Gudstjänstutskottet anför att denna, i motionssammanhang vanliga, ordalydelse är otydlig. Jag menar att det ofta är så att vi avslår motioner just på grund av otydliga förslag till beslut. Om det är kyrkomötets mening att just denna ordalydelse är särskilt otydlig anser jag att det vore tillrådligt att man avråder från ordalydelsen ”i enlighet med vad som i motionen anförs” i instruktionen *Att skriva en motion till kyrkomötet*, som årligen delges kyrkomötets ledamöter. Då kan vi avstyra osäkerhet redan från början.

Sofija Pedersen Videke

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2016:4

Bemötande av personer utanför heteronormen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:24. I motionen föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda frågan kring hur personer utanför heteronormen blir bemötta av kyrkans företrädare, som har en negativ inställning till vigsel av samkönade par – i mötet inför kyrkliga handlingar, i konfirmandundervisningen, i gudstjänstgemenskapen med mera.

Gudstjänstutskottet bejakar motionärernas uppfattning att det är av vikt att Svenska kyrkan, med ett pastoralt förhållningssätt, strävar efter att ge möjligheter för goda och jämbördiga möten mellan människor. Dock menar utskottet att en undersökning i den form som motionärerna efterfrågar inte är rätt väg att gå.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att motion 2016:24 ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:24.

Motionens förslag

Motion 2016:24 av Anders Nihlgård m.fl., Bemötande av personer utanför heteronormen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda frågan kring hur personer utanför heteronormen blir bemötta av kyrkans företrädare, som har en negativ inställning till vigsel av samkönade par – i mötet inför kyrkliga handlingar, i konfirmandundervisningen, i gudstjänstgemenskapen med mera.

Bakgrund

Att hbtq-personer är en utsatt grupp och att de har ett lågt förtroende för skilda samhällsinstanser visar t.ex. rapporterna *Misstro – om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behöver förändras* och *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner*, (2015). Den första undersökningen har RFSL låtit genomföra och den visar att det finns en utbredd misstro och osäkerhet bland hbtq-personer om huruvida samhällsinstanser som polisen eller socialtjänsten har ett professionellt och kompetent bemötande av hbtq-personer. Cirka 30 procent uppger att de inte tror att bemötandet skulle vara bra. Den senare rapporten är från Folkhälsoinstitutet och visar på höga siffror för transpersoner vad gäller att utsättas för diskriminering, trakasserier, och våld.

Svenska kyrkan har tagit tydlig ställning för alla människors lika värde. Under de senaste decennierna har Svenska kyrkan på nationell nivå, liksom på stiftsnivå och

församlingsnivå bearbetat frågor om Svenska kyrkans uppdrag och trovärdighet som en öppen och inkluderande kyrka oavsett sexuell läggning eller könsidentitet. Det har bland annat skett genom projekt- och processarbete, utredningar och utbildningsinsatser. Samtidigt som Svenska kyrkan – på alla nivåer – har kommit långt i arbetet med hbt-frågor finns det fortfarande utmaningar vad gäller t.ex. bemötande, inkluderande språk och arbetsmiljö.

Inom Svenska kyrkan har frågor om homosexualitet bearbetats sedan 1970-talet. År 1972 gav biskopsmötet uppdraget åt tre forskare att utreda frågan om kyrkan och de homosexuellas situation. Detta resulterade i boken *De homosexuella och kyrkan*, (1974). En konsekvens av utredningen var att inga hinder principiellt skulle föreligga för en homosexuell att inneha kyrkliga tjänster.

En stor mängd skilda arbeten har sedan följt. År 2005 beslutade kyrkomötet om en ordning för välsignelse av registrerat partnerskap och år 2009 beslutade kyrkomötet om förändring av kyrkoordningen så att äktenskap för par av samma kön kan ingås genom kyrklig vigsel.

2013 beslutade kyrkomötet att uppmuntra stiftet att sträva efter att arbetsplatser inom Svenska kyrkan blir hbt-certifierade (KmSkr 2013:19). Kyrkostyrelsen arbetar för närvarande med uppdraget. I arbetet med att öka kunskapen i hbt-frågor ingår att färdigställa en processmodell, som ska kunna användas i församlingar. I denna ingår utbildningsmaterial, som bland annat bearbetar bemötandefrågor och normkritiska perspektiv. Arbetet sker i samverkan med bland andra stiftet och Sensus studieförbund. I slutet av 2016 kommer en första version av en processmodell för församlingarnas arbete med hbt-frågor att finnas tillgänglig på Svenska kyrkans intranät.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:24.

Gudstjänstutskottet bejakar motionärernas uppfattning att det är av vikt att Svenska kyrkan, med ett pastoralt förhållningssätt, strävar efter att ge möjligheter för goda och jämbördiga möten mellan människor. Allas lika värde är grundläggande i Svenska kyrkans människosyn och beteenden och attityder måste ständigt – hos såväl enskilda företrädare för Svenska kyrkan som i kyrkan i stort – ge uttryck för detta.

Utskottet menar att en undersökning, i den form som motionärerna efterfrågar, kan bli åsiktsregistrering. Utskottet vill istället visa på allt det goda arbete som redan nu görs i frågor med relation till motionen. Utskottet anser dock att mycket ändå finns kvar att göra och att kunskap är viktig för alla som på något sätt företräder kyrkan.

Utskottet vill särskilt lyfta fram motionssvaret från De Ungas Kyrkomöte i vilket de bland annat poängterar vikten av utbildning och HBT-certifiering.

Utskottet konstaterar att varje kyrklig arbetsplats lyder under arbetsmiljölagen och att den förutsätts följas där, liksom på alla andra arbetsplatser.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att motion 2016:24 ska avslås.

Uppsala den 29 september 2016

G 2016:4

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacsson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2016:5

Huvudgudstjänsten

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner kring huvudgudstjänsten. I motion 2016:27 föreslås att huvudgudstjänst ska kunna firas på annan veckodag än söndag. Gudstjänstutskottet konstaterar, liksom Läronämnden, att söndagen är uppståndelsens dag och därför den naturliga gudstjänstdagen. Söndagens gudstjänst är avgörande för kyrkans identitet. Utskottet konstaterar också att det inte finns något som hindrar att till exempel högmässa firas även andra veckodagar och föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2016:27.

I motion 2016:59 föreslås kyrkostyrelsen få i uppdrag att utreda bestämmelserna för huvudgudstjänstens firande i pastorat, dels med tanke på att färre huvudgudstjänster firas idag, dels med tanke på behovet av igenkänning i gudstjänsten på olika orter. Gudstjänstutskottet konstaterar att ansvaret för gudstjänstlivet ligger dels i församlingen, dels hos stiftet. Församlingsinstruktioner, visitationer, utbildningar och andra samlingar är exempel på olika sätt genom vilket såväl församlingens eget som stiftets främjande arbete kan ske. Utskottet föreslår kyrkomötet att avslå motion 2016:59.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:27.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:59.

Motionernas förslag

Motion 2016:27 av Mats Nilsson, Huvudgudstjänst

Kyrkomötet beslutar att uppdrag till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag som möjliggör att huvudgudstjänst kan hållas även på vardagar.

Motion 2016:59 av Tomas Jansson, Huvudgudstjänstens förekomst

Kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda bestämmelserna för huvudgudstjänstens firande i pastorat.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:27 i Ln 2016:3y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Motionerna

I motion 2016:27 föreslås att huvudgudstjänst ska kunna hållas även på vardagar. Motionären utgår från kyrkoordningens reglering innebärande att det i varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat ska firas huvudgudstjänst alla söndagar och kyrkliga helgdagar. Motionären menar att församlingens existens inte kan bero på antalet deltagare i söndagsgudstjänsterna.

I motion 2016:59 föreslås kyrkostyrelsen få i uppdrag att utreda bestämmelserna för huvudgudstjänsten i syfte att stärka Svenska kyrkans gemensamma gudstjänstliv. Motionären påtalar att igenkänningen försvinner när många av gudstjänstens moment är fakultativa och söndagens gudstjänst ser mycket olika ut i olika församlingar. Likaså påpekas att det växande antalet stora pastorat sedan 2014 och att det i församlingsinstruktionen kan anges att huvudgudstjänst firas i en av pastoratets kyrkor får till följd att allt färre huvudgudstjänster firas i Svenska kyrkan.

Kyrkoordningen

I den femte avdelningen: Gudstjänst i kyrkoordningen regleras huvudgudstjänsten. Inledningstexten till 17 kap. poängterar gudstjänstens och söndagens betydelse:

Gudstjänsten är kyrkolivets centrum, där församlingen möter Gud i Ordet och sakramenten. Kyrkans dag för huvudgudstjänsten är söndagen, eftersom Jesus Kristus uppstod på söndagen, Herrens dag.

Av bestämmelserna i 17 kap. 3 § framgår att huvudgudstjänst ska firas alla söndagar och kyrkliga helgdagar i varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat.

Av 17 kap. 4 § framgår att huvudgudstjänst ska firas enligt ordningarna i Den svenska kyrkohandboken. Av 18 kap. 6 § framgår det att annan ordning kan användas för visst tillfälle eller under viss tid:

Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av kyrkorådet eller församlingsrådet. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet.

Om det finns särskilda skäl får domkapitlet ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut.

Domkapitlet får besluta om det minsta antal huvudgudstjänster med nattvard som ska firas (17 kap. 5 §).

En gudstjänstplan ska tas fram och kan, om oenighet uppstår, föras till domkapitlet för beslut (17 kap. 9 §).

Kyrkohandboken

I det pågående arbete för en ny kyrkohandbok, vars resultat förväntas läggas fram i en skrivelse till kyrkomötet 2017, är naturligtvis anvisningar för huvudgudstjänsten en central del. Liksom i tidigare kyrkohandbok har inte huvudgudstjänsten en särskild ordning, utan i anvisningarna anges vilka gudstjänstordningar som kan gälla för en huvudgudstjänst.

Vad begreppet huvudgudstjänst betyder, dess funktion och dess innebörd, har utretts inom ramen för revisionen. När förslaget till ny kyrkohandbok presenterades och sändes ut på remiss 2012 redogjorde man för resultatet av utredningen i volymen *Förklaringar till Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan Del I* (Svenska kyrkans utredningar 2012:2) under rubriken Kyrkorättsliga överväganden:

Utifrån utredningen, avvägningar i revisionsprocessen och avstämningar med biskopsmötet har slutsatsen varit att begreppet ”huvudgudstjänst” fortsatt behövs. En ytterligare slutsats har varit att den befintliga terminologi och allmänna reglering som länge varit rådande i svensk-kyrklig praxis också fortsatt bör gälla. Detta innebär att gudstjänstens att tillhör det kyrkorättsliga området och regleras i kyrkoordningen (tidigare i kyrkolag) medan gudstjänstens *hur*, som rör gudstjänstens uttryck, hör till kyrkohandbokens område eller det lokala gestaltandet i församlingen.

I förslaget till ny kyrkohandbok är ”huvudgudstjänst” ett begrepp som fungerar som redskap för domkapitlens tillsyn. Flera huvudgudstjänster kan firas samma dag i en församling, exempelvis i stora församlingar med flera kyrkor och kapell. Antalet huvudgudstjänster, vilka gudstjänster som utgör huvudgudstjänster och hur många av dessa som firas med nattvard under ett år anges i församlingsinstruktionen som utfärdas av domkapitlet efter godkännande av församlingens högsta beslutande organ och kyrkoherden.

Vidare står det under rubriken Huvudgudstjänst:

Avvägningarna i förslaget mellan Högmässa och Mässa/Gudstjänst, huvudgudstjänst och vad församlingsinstruktionen reglerar handlar om att ge utrymme för lokal flexibilitet. Det handlar också om att värna det gemensamma gudstjänstfirandet som uttrycker Svenska kyrkans tro och tradition.

Bland remissvaren fanns synpunkter som uttryckte en oro för att det i de nya storpastoraten skulle firas för få huvudgudstjänster och sådana som menade att huvudgudstjänsten inte alltid skulle behöva firas på en söndag, särskilt med tanke på en liten landsbygdsförsamling.

Svaren från remissomgången med försöksverksamhet 2013–2014 blev underlag för det reviderade *Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan Del I* (Svenska kyrkans utredningar 2016:1) som sändes ut på en uppföljande remiss under våren 2016. I det reviderade förslaget tydliggörs i de övergripande anvisningarna under rubriken Huvudgudstjänst:

Huvudgudstjänst firas enligt ordning för Högmässa eller Mässa/Gudstjänst, se vidare kyrkoordningens bestämmelser. När Mässa/Gudstjänst firas som huvudgudstjänst ska Dagens bön, Trosbekännelsen, Kyrkans förbön och (vid Mässa) Måltidens moment ingå. Trosbekännelsen kan i undantagsfall utgå i huvudgudstjänst eller ersättas med trinitarisk psalm. *Den svenska evangelieboken* ska användas för bibelläsningarna vid huvudgudstjänster.

...

Flera huvudgudstjänster kan firas samma dag i ett pastorat eller en församling. Antalet huvudgudstjänster samt vilka huvudgudstjänster som firas i en församling anges i församlingsinstruktionen som utfärdas enligt bestämmelser i *Kyrkoordning för Svenska kyrkan*. I församlingsinstruktionen anges även det minsta antalet huvudgudstjänster med nattvard som firas i församlingen under ett år.

I volymen *Kommentarer Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan Del I* (Svenska kyrkans utredningar 2016:1) beskriver utredarna under rubriken Förändringar i det

reviderade kyrkohandboksförslaget hur remissinstansernas kommentarer tagits till vara. Där tydliggörs i avsnittet Gudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning att:

Den allmänna gudstjänsten kan firas som Högmässa, Mässa eller Gudstjänst. Dessa ordningar är formade utifrån gudstjänstens grundläggande handlingsmönster, ... Vad som ingår i Högmässa respektive Mässa och Gudstjänst framgår i kyrkohandboksförslaget och sammanfattas i inledande anvisningar och översikter. ... Därmed värnas ett igenkännande med traditionen och mellan församlingarna.

...

Utifrån ordningarna för Högmässa och Mässa/Gudstjänst firas huvudgudstjänst. I kyrkohandboksförslaget finns ett särskilt avsnitt och översikter om vad som då ska ingå.

Strukturutredningen

Utredningen *Närhet och samverkan* (Svenska kyrkans utredning 2011:2) utgjorde underlag för kyrkomötets beslut 2012 om förändrade strukturer för Svenska kyrkan. Bland det material som utredningen sammanställde fanns en utvärdering av tidigare indelningsändringar som hade gjorts inom Svenska kyrkan under 2000-talet och dess effekter på medlemmar och verksamhet. Att antalet deltagare i huvudgudstjänsten minskat mest i de församlingar som inte förändrats avseende indelningen ansågs kunna bero på att antalet huvudgudstjänster blivit färre i de församlingar som lagts samman.

Med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2012:5 *Strukturfrågor* lämnades en motion 2012:61 i vilken det föreslogs att församlingskriteriet, innebärande söndaglig huvudgudstjänst i varje församling, skulle stå kvar även när en församling ingår i ett pastorat. Kyrkomötet avlog motionen i enlighet med Organisationsutskottets förslag. I betänkandet O 2012:2 *Strukturfrågor* hänvisar utskottet till Läronämndens och Gudstjänstutskottets yttranden:

Gudstjänstutskottet konstaterar, i likhet med Läronämnden, att församlingen alltid ska vara subjekt för gudstjänstlivet antingen genom att fira gudstjänst var för sig eller gemensamt i ett pastorat. Gudstjänstutskottet markerar också i sitt yttrande att den föreslagna regleringen innebär en miniminivå.

Utskottets överväganden

Huvudgudstjänst även på vardagar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:27.

Gudstjänstutskottet konstaterar inledningsvis, liksom Läronämnden, att söndagen är uppståndelsens dag och därför den naturliga gudstjänstdagen. Det är den dag då kristna lovsjunger och tillber Gud.

Motionärens önskan att möjliggöra att huvudgudstjänst kan firas också på annan veckodag kan positivt förstås som ett sätt att inspirera till ökat gudstjänstfirande. Men att ersätta söndagens huvudgudstjänst med en gudstjänst på annan dag skulle innebära att kyrkans identitet förändras. Kristi uppståndelse är upphovet till söndagen som den kristna kyrkans glädjedag.

Utöver den söndagliga gudstjänsten finns många andra tillfällen för andakter och gudstjänster i församlingarna. Det finns inte heller något som hindrar till exempel att

högmässa firas flera gånger under veckan där det är en lämplig form för församlingen. Möjligheter att utveckla och prägla gudstjänstlivet utifrån den lokala kontexten finns redan idag i hög utsträckning. Gudstjänsten är centrum i församlingens liv.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motion 2016:27.

Huvudgudstjänstens förekomst

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:59.

Gudstjänstutskottet menar att igenkännligheten i gudstjänsten är en viktig aspekt av kyrkans liv. Utskottet konstaterar också att gudstjänstdeltagandet i Svenska kyrkan har minskat och ser gärna en fördjupad analys kring detta. Dock finns det anledning att tydliggöra det primära målet med att fira gudstjänst, som är att lovsjunga Gud, inte att samla så många människor som möjligt. Men att nu påbörja en utredning kring bestämmelserna för huvudgudstjänstens firande i pastorat menar utskottet inte vara den rätta lösningen.

Kyrkoordningens reglering och de senaste årens strukturförändringar kan man befara har ytterligare bidragit till det minskade gudstjänstdeltagandet. Utskottet konstaterar att ansvaret för församlingens gudstjänstliv ligger dels i församlingen, dels hos stiftet. Församlingsinstruktionen är ett viktigt verktyg i det arbetet för kyrkoherde, kyrkoråd och stift. Gudstjänstlivet som helhet, med dess när, var och hur, är också centrala frågor för såväl anställda som frivilliga medarbetare och alla gudstjänstfirare. Biskop och stift har ansvar för stöd och främjande till församlingar och pastorat. Församlingsinstruktionen och visitationer, utbildningar och samtalsdagar är några av de vägar på vilka detta kan ske.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motion 2016:59.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Lena Bohman, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacson, Torvald Johansson, Dag Sandahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:3y

Huvudgudstjänst

Läronämndens yttrande över motion 2016:27

Läronämnden konstaterar att det i inledningen till kyrkoordningens 17 kapitel Gudstjänstliv står:

Gudstjänsten är kyrkolivets centrum, där församlingen möter Gud i Ordet och sakramenten. Kyrkans dag för huvudgudstjänsten är söndagen, eftersom Jesus Kristus uppstod på söndagen, Herrens dag.

I Läronämndens yttrande Ln 2008:1y citeras det tidigare yttrandet Ln 2007:14y gällande kravet på söndaglig huvudgudstjänst:

Läronämnden vill hålla fast vid den i kyrkoordningen angivna grundprincipen att huvudgudstjänst firas varje sön- och helgdag. Den nuvarande ordningen ger frihet att med domkapitlets tillstånd välja gudstjänstform och göra undantag från grundprincipen.

Läronämnden menar vidare att den frihet som i dag finns rymmer stora möjligheter att lokalt utforma gudstjänster av många olika slag för skilda sammanhang och målgrupper. Det är väsentligt att utforma gudstjänsterna så att de inkluderar många och stärker hela församlingens gemensamma gudstjänstliv.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2016:6

Mångfaldsarbete

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:43. I motionen föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka och presentera exempel på lyckat mångfaldsarbete i församlingarna.

Gudstjänstutskottet delar motionärernas syn på att mångfaldsarbete är centralt och viktigt. Utskottet menar dock att den stora bredden av ämnen, som diskrimineringsgrunderna relaterar till, kommer att göra en inventering och bearbetning av dem såväl resurskrävande som svårhanterlig.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att motion 2016:43 avslås.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:43.

Motionens förslag

Motion 2016:43 av Jesper Eneroth och Sofija Pedersen Videke, Mångfaldsarbete

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka och presentera exempel på lyckat mångfaldsarbete i församlingarna.

Bakgrund

Från allra tidigaste tid har den kristna kyrkan burits av tanken om att vara en öppen gemenskap dit människor med olika etnisk tillhörighet, olika kön, från skilda sociala grupperingar och med olika ekonomiska förutsättningar osv. har varit inbjudna på lika villkor. Genom historien har detta gestaltats i församlingslivet på olika sätt. Ofta har den kristna kyrkan varit ett alternativ till andra snävare gemenskaper i samhället, men också motsatsen har ofta varit synlig. Bibeln och den kristna teologin har då t.ex. använts för att legitimera skillnader mellan enskilda människor och grupper.

Svenska kyrkans kyrkoordning sätter ord på hur Svenska kyrkan idag förstår sig själv i relation till öppenhet, gemenskap och mångfald.

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka med uppdraget att förmedla evangelium i ord och handling. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som för den som hunnit längre på trons väg. (Sjätte avdelningen, Inledning).

Att vara en kyrka som ”har rum för alla” bearbetas på olika sätt inom Svenska kyrkan. Mycket av det som görs sker i enskilda församlingar och i en specifik kontext, medan annat sker i större skala på stift eller på nationell nivå, t.ex. genom nätverk eller genom utgivna policyer. Att här beskriva allt det som görs är inte möjligt. Några få exempel får visa på bredd och inriktning.

Kyrkostyrelsen genomför nu en kartläggning av den interreligiösa och interkulturella samverkan som Svenska kyrkan är aktiv i. Undersökningen sker mot bakgrund av motion 2014:109. Ekumenikutskottet föreslog kyrkomötet att avslå motionen men såg samtidigt behov av en interreligiös och interkulturell kartläggning för Svenska kyrkan (Eu 2014:5). Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets förslag (KmSkr 2014:4).

2009 beslutade kyrkomötet med bifall till ett par motioner att uppdraga till kyrkostyrelsen att utreda och återkomma till kyrkomötet med förslag på en paragraf om barnkonsekvensanalyser att föras in i kyrkoordningen, samt att utarbeta en metod för hur barnkonsekvensanalyser kan genomföras i Svenska kyrkan (KmSkr 2009:18). Kyrkostyrelsen återrapporterade till kyrkomötet 2013 att uppdraget var utfört.

Policydokumentet *En kyrka för alla* har utarbetats av Sveriges kristna råd (SKR) och behandlar kyrkornas arbete relaterat till funktionshinder. Dokumentet antogs av SKR:s styrelse 2008 och innehåller såväl teologiska utgångspunkter som praktiska utmaningar och har som mål att förmå de kyrkor och samfund som står bakom dokumentet att göra självkritiska granskningar. Svenska kyrkan finns representerad i SKR:s arbetsgrupp för frågor som rör funktionsnedsättningar.

Nätverket *Framtiden bor hos oss* grundades år 2000, det består i dagsläget av ett 25-tal församlingar inom Svenska kyrkan som alla förenas av det faktum att de finns i urbana mångreligiösa och mångkulturella stadsdelar i Stockholmsområdet, Göteborg, Malmö, Norrköping och Linköping. Genom nätverket utbyter församlingarna tankar och erfarenheter gällande vad det innebär att vara kyrka i ett sådant sammanhang. Genom nätverket arrangeras regelbundna konferenser och metoder och material delas genom nätverkets försorg.

Nyligen utkom boken *En bra plats att vara på* författad av Kristina Helgesson Kjellin. Det är en antropologisk forskningsstudie av mångfaldsarbete och identitetskapande inom Svenska kyrkan och anknuter till nätverket *Framtiden bor hos oss*.

2016 utkom boken *En kyrka – flera språk Inspiration och stöd för flerspråkigt arbete*. Boken är ett led i arbetet med att stärka Svenska kyrkans samlade förmåga att fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva diakoni och mission på de språk som talas av Sveriges nationella minoriteter, urfolket samerna och teckenspråkiga.

Utifrån uppdraget från 2013 års kyrkomöte (KmSkr 2013:19) om HBT-certifikat pågår arbete med att öka kunskapen i hbt-frågor. I detta ingår utbildningsmaterial, som bland annat bearbetar bemötandefrågor och normkritiska perspektiv.

Exemplen kan självklart mångfaldigas och de står att finna i såväl församlingar som stift och på nationell nivå. Arbetet spänner över stora fält av såväl teoretisk som praktisk karaktär och det spänner från lokala perspektiv till globala. En central ”bank” med exempel på mångfaldsarbete för att visa på bredden av det som görs eller för att utmana att bli bättre finns inte idag. Kunskapsförmedling görs och delas i stället mellan intresserade av vissa specifika ämnen och frågor på konferenser, genom nätverk, vid stiftsträffar och vid arrangemang av nationell nivå.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:43.

Gudstjänstutskottet delar motionärernas syn på att mångfaldsarbete är centralt och viktigt. Utskottet delar också uppfattningen att kunskap om, och överblick över, de sju diskrimineringsgrunder svensk lagstiftning lyfter fram – kön, etnisk tillhörighet, religion och trosuppfattning, funktionsnedsättning, könsidentitet, sexuell läggning samt ålder – är mycket viktig för att kunna utföra ett relevant mångfaldsarbete inom Svenska kyrkan. Fortsatt kunskapsinhämtning och kunskapsdelning inom Svenska kyrkan i ämnen som relaterar till motionen är därför angelägna.

Utskottet vill dock påpeka att samtidigt som kunskap om diskrimineringsgrunderna är värdefull för att fördjupa relationer och finna kloka vägar framåt måste varje bemötande av en människa starta i att personen möts som människa och bygga på pastoral klokhet.

Många olika former av mångfaldsarbete har tidigare utförts och utförs också idag inom Svenska kyrkans olika nivåer. Utskottet ser därför att Svenska kyrkan har en stor kunskap och rika resurser att använda i sitt mångfaldsarbete, men att denna kunskap inte alltid är lättåtkomlig eller lättfunnen.

Utskottet menar dock att den stora bredden av ämnen, som diskrimineringsgrunderna relaterar till, kommer att göra en inventering och bearbetning av dem såväl resurskrävande som svårhanterlig.

Gudstjänstutskottet föreslår att kyrkomötet avslår motion 2016:43.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sonja Grunselius, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Sonja Grunselius, ordförande, Sofija Pedersen Videke, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2016:43.

Normer sitter hårt. Vi måste arbeta med dem och utmana dem för att förhindra diskriminering. Självklart menar vi att Svenska kyrkan ska bemöta varje människa med pastoral klokhet men vi måste också aktivt arbeta med mångfaldsfrågor på alla nivåer och önskar att få en nationell överblick över mångfaldsarbetet.

Sofja Pedersen Videke, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson och Anna-Karin Stråle Börjesson

Särskild mening

Vi instämmer i reservationen.

Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson och Marie-Louise Marsjögård

---

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2016:7

Psalmboken

Sammanfattning

I motionerna 2016:47, 2016:68 och 2016:78 föreslår motionärerna ändringar och revideringar av Den svenska psalmboken. Gudstjänstutskottet menar att Den svenska psalmboken fortfarande fungerar väl men att en planering för kommande revision bör inledas för att processen ska få ta den tid den behöver. Utskottet föreslår därför att motion 2016:47 bifalls. Däremot ligger psalmbokstillägg utanför kyrkomötets beslutsområde och därför föreslår utskottet avslag på motion 2016:68. Utskottet menar att tidigare kyrkomötesbeslut om att inte återinföra psalmen Fädernas kyrka i Den svenska psalmboken bör stå fast och föreslår därför avslag på motion 2016:78.

Till betänkandet finns en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:47.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:68, punkt 1.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:68, punkt 2.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:78.

Motionernas förslag

Motion 2016:47 av Katarina Ramnerö Ödestad och Sven Milltoft, Revidera och utöka Den svenska psalmboken

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet komma med förslag till revidering och utökning av Den svenska psalmboken, så att den kommer att fungera tillsammans med den nya kyrkohandboken.

Motion 2016:68 av Magnus Hedin m.fl., Revidering av psalmboken med tillägg

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att revidera Den svenska psalmboken med tillägg för att sedan antas av kyrkomötet.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa kyrkomöte utarbeta en plan för revidering av Den svenska psalmboken med tillägg.

Motion 2016:78 av Åke Lövstrand, Psalmen Fädernas kyrka

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att vid nästa revidering av Den svenska psalmboken ta med psalm 169 med de nio verserna i 1937 års psalmbok (Fädernas kyrka) utan ändring eller tillägg.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2016:47, 2016:68 och 2016:78 i Ln 2016:4y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Utgivning av psalmbokstillägg, som komplement till Den svenska psalmboken, har varit ett sätt att pröva nya psalmer inför de senaste revisionerna 1937 och 1986.

Den svenska psalmboken från 1986 delar de första 325 psalmerna med ett stort antal andra kristna samfund i Sverige. Psalmerna 326–694 är Svenska kyrkans egen del av psalmboken. Nummer 695–700 innehåller de liturgiska partier från Den svenska kyrkohandboken, som sjungs av församlingen (Herre förbarma dig/Kyrie, Lovsången/Gloria och Laudamus, Helig/Sanctus, O Guds Lamm/Agnus Dei och tre sjungna varianter av Kyrkans förbön/”Litanian”). Denna sista del kommer inte att vara aktuell längre när en ny kyrkohandbok antagits av kyrkomötet.

Utöver psalmbokens nr 1–700, som antagits av kyrkomötet, har Den svenska psalmboken sedan 1986 tryckts i olika utgåvor av olika förlag, ibland med ytterligare en sektion psalmer som ej antagits av kyrkomötet. I Verbums senaste utgåva ingår ett psalmtillägg med 100 psalmer som är utarbetat under ledning av Verbum Förlag. Tillägget har bearbetats av dåvarande Svenska kyrkans musikråd samt antagits av EFS styrelse. I psalmboksutgåvorna ingår vanligtvis också Den svenska evangelieboken, Lilla katekesen och En liten bönbok samt utdrag ur Den svenska kyrkohandboken innehållande ordningar för de vanligaste gudstjänsttyperna.

Utöver psalmtillägg tryckta inom psalmbokens ramar, har även andra psalmbokstillägg utgivits, utan att vara antagna av kyrkomötet. Som exempel kan nämnas att *Psalmer i 90-talet* utgavs år 1994 och att *Psalmer i 2000-talet* utgavs år 2006. Den senare var resultatet av ett samarbete mellan dåvarande Nämnden för kyrkolivets utveckling och Verbum förlag. Samråd hade också skett med biskopsmötet.

Kyrkoordningen

Enligt 10 kap. 2 § punkt 2 i kyrkoordningen åligger det kyrkomötet att fatta beslut om Svenska kyrkans böcker. I 18 kap. 1 § räknas Svenska kyrkans gudstjänstböcker upp: Bibeln, Den svenska kyrkohandboken, Den svenska psalmboken, Den svenska evangelieboken och En liten bönbok. Dessa ska som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära antas av kyrkomötet.

Bestämmelsen i kyrkoordningens 18 kap. 4 § innebär att psalmer i Den svenska psalmboken får bytas ut mot andra psalmer eller församlingssånger om den präst som leder gudstjänsten och den tjänstgörande kyrkomusikern är ense.

Kyrkomötet

Motioner om Den svenska psalmboken har behandlats vid flera kyrkomöten. Vid 2003 års kyrkomöte behandlades motion 2003:82, i vilken föreslogs att psalmen Fädernas kyrka ska återinföras i Den svenska psalmboken. Gudstjänstutskottet konstaterade i sitt betänkande G 2003:4 att 1986 års kyrkomöte beslutat att utesluta psalmen ur den kommande psalmboken. Kyrkomötets beredningsutskott menade att psalmen inte gav uttryck för en ekumenisk hållning gentemot andra samfund, att den var färgad av en historiesyn och en patriotism som för utskottet kändes främmande, att kriget idealiserades på ett sätt som inte svarade mot tidens fredslängtan och fredsarbete och slutligen att psalmen framställde ett livsideal präglat av manlig styrka på

ett sätt som var exkluderande för många gudstjänstbesökare. (KB 1986:1) Utskottet hänvisade även till Läronämndens yttrande och pekade på det teologiska ställningstagande och den markering som det innebär. Utskottet föreslog därför att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag och avtog motionen.

Vid 2010 års kyrkomöte fanns två motioner med förslag om att revidera och utöka psalmboken respektive att tillsätta en ny psalmbokskommitté. I Gudstjänstutskottet betänkande 2010:5 ges en historik över Den svenska psalmboken och dess olika utgåvor sedan 1695. Utskottet konstaterade att psalmsången är en omistlig del av församlingens gudstjänstfirande och ser samtidigt att den därför kontinuerligt måste förnyas. Utskottet menade att kyrkostyrelsen bör analysera behovet av att ersätta den nuvarande psalmboken, men också bedöma hur Svenska kyrkans nya psalmer ska publiceras. Utskottet framhöll att det också framgent bör vara så att de liturgiska sånger som används i gudstjänsten finns i psalmboken och uppmanade kyrkostyrelsen att följa arbetet med den nya kyrkohandboken. Däremot menade utskottet att det inte går att överblicka vilka behov som finns förrän ett förslag till ny kyrkohandbok föreligger. Utskottet erinrade också om de möjligheter som redan finns att i gudstjänsten sjunga andra psalmer och sånger än de som ingår i psalmboken. Kyrkomötet följde utskottets förslag till beslut och avtog båda motionerna.

2011 års kyrkomöte behandlade en motion 2011:11 i vilken det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att verka för att den svenska psalmskatten skulle göras tillgänglig på Svenska kyrkans hemsida. I Gudstjänstutskottets betänkande G 2011:4 finns en genomgång av arbetet med att lösa de upphovsrättsliga frågorna kring en sådan publicering. Utskottet menade att det är viktigt att Svenska kyrkan på ett lättillgängligt sätt kan erbjuda människor tillgång till psalmerna. Utöver webbpublicering bör e-bokspublicering och app för smartphone undersökas som kanaler för detta, menade utskottet som tillstyrkte motionen. Kyrkomötet biföll motionen. Två år senare återkom frågan i motion 2013:100. Motionären vill skynda på arbetet. Gudstjänstutskottet delade i sitt betänkande G 2013:9 motionärens otålighet, men efter att ha fått en redogörelse för arbetet med att göra psalmerna tillgängliga på Svenska kyrkans hemsida föreslog utskottet att kyrkomötet skulle avslå motionen, vilket även blev kyrkomötets beslut.

Utskottets överväganden

Planera för nästa psalmboksrevision

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:47.

Gudstjänstutskottet konstaterar att Den svenska psalmboken fortfarande fungerar väl och att det därför inte råder någon brådska när det gäller att ta steg för att revidera den. Samtidigt menar utskottet att det faktum att en ny kyrkohandbok snart kan vara klar att tas i bruk gör det lämpligt att börja planera för nästa revision av vår kyrkas psalmbok, eftersom en sådan process måste få ta tid för att leda till goda resultat. Kyrkostyrelsen bör därför få i uppdrag att inleda planeringen av en sådan revision. I denna planering bör en dialog inledas med de kyrkor och samfund som Svenska kyrkan delar de första 325 psalmerna med, så att även nästa psalmbok får brett ekumeniskt stöd. Det är även viktigt för församlingarnas ekonomiska planering med en god framförhållning när det gäller en så stor investering som inköp av nya psalmböcker innebär. Gudstjänstutskottet uppfattar motionens intention i termer av att ett långsiktigt arbete med psalmboksrevision ska inledas snarare än att en snabb översyn ska genomföras. Innan det praktiska arbetet inleds bör kyrkohandboksarbetet

slutföras, så att inte de båda processerna pågår samtidigt. Utskottet föreslår bifall till motionen.

Revidering av psalmboken med tillägg

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:68.

Gudstjänstutskottet är, som framgår av övervägandena kring motion 2016:47, positiv till motionens huvudintention, att en revisionsprocess kring Den svenska psalmboken bör inledas och att en sådan revision kräver en väl genomtänkt plan för arbetet. Dock konstaterar utskottet att det tillägg som nämns i motionens förslag till beslut är en förlagsprodukt, som inte kyrkomötet beslutar över. I en kommande revision bör givetvis de psalmer som ingår i tillägget beaktas och prövas som möjliga att införa i Den svenska psalmboken. Däremot kan inte kyrkomötet styra över i vilken form och med vilka tillägg som kommersiella förlag publicerar de tryckta psalmböckerna. Utskottet föreslår att motionen avslås i sin helhet.

Psalmerna Fädernas kyrka

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:78.

Gudstjänstutskottet menar att det inte finns några skäl att ompröva de bedömningar som ledde till att 2003 års kyrkomöte avlog en motion om att återinföra psalmen Fädernas kyrka i Den svenska psalmboken. Utskottet föreslår att kyrkomötet avslår motionen.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Maria Klasson Sundin, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskild mening

Jag ställer mig positiv till intentioner och yrkande i motion 2016:78 och anser i motsats till utskottet att den bör tillstyrkas.

Aron Emilsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:4y

Revision av Den svenska psalmboken

Läronämndens yttrande över motionerna 2016:47, 2016:68 och 2016:78

Läronämnden konstaterar att Den svenska psalmboken hör till kyrkans gudstjänstböcker och är ett uttryck för kyrkans tro, bekännelse och lära (kyrkoordningen 18 kap. 1 §).

Motionerna föreslår ur olika perspektiv revision av psalmboken. När ett förslag till reviderad psalmbok föreligger ska detta behandlas av Läronämnden (kyrkoordningen 11 kap. 17 § punkt 2).

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahmfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2016:8

Gudstjänster i annat kristet samfund

Sammanfattning

I motion 2016:48 föreslås kyrkomötet ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda behovet av ytterligare bestämmelser i kyrkoordningen om i vilka fall präster får leda gudstjänster i andra kristna samfund. Bakgrunden är ett ärende där Göteborgs domkapitels beslut upphävdes av Svenska kyrkans överklagandenämnd. Gudstjänstutskottet menar att den uppkomna situationen föranleder frågor av principiell art som är större än den specifika händelse som motionärerna hänvisar till. De olika ståndpunkterna hos Göteborgs domkapitel respektive Svenska kyrkans överklagandenämnd visar på en otydlighet avseende innebörden av att leda respektive att medverka i en gudstjänst. Gudstjänstutskottet föreslår därför kyrkomötet att bifalla motionen.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:48.

Motionens förslag

Motion 2016:48 av Bo Hanson m.fl., Gudstjänster i annat kristet samfund

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda behovet av ytterligare bestämmelser i kyrkoordningen om i vilka fall präster får leda gudstjänster i andra kristna samfund.

Bakgrund

Motionärerna tar sin utgångspunkt i ett ärende där Göteborgs domkapitel förklarade tre präster obehöriga att utöva vigningstjänsten som präst i Svenska kyrkan med anledning av att dessa lett gudstjänster i Missionsprovinsens kyrkor. Beslutet upphävdes sedan av Svenska kyrkans överklagandenämnd.

Kyrkoordningen

Den paragraf i kyrkoordningen som reglerar prästers möjlighet att leda gudstjänster i ett annat samfund finns i 17 kap. 17 § och av den framgår följande:

En präst i Svenska kyrkan får leda gudstjänster och kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller i någon annan evangelisk-luthersk kyrka inom Lutherska världsförbundet eller i en kyrka eller ett samfund som Svenska kyrkan genom beslut av kyrkomötet ingått en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med. Gudstjänsten eller den

kyrkliga handlingen får inte vara av sådan karaktär att den står i strid med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Svenska kyrkans överklagandenämnd motiverade sitt beslut, att upphäva det beslut som Göteborgs domkapitel tagit, med att de gudstjänster de aktuella prästerna lett var gudstjänster enligt Svenska kyrkans ordning. Nämnden menade att paragrafen ovan inte kan tolkas så att den begränsar prästers möjlighet att leda gudstjänster enligt Svenska kyrkans ordning i ett annat kristet samfund. Kyrkoordningen innehåller ingen bestämmelse som reglerar en sådan händelse.

Missionsprovinsen

Missionsprovinsen grundades i Göteborg 2003 och två år senare, 2005, vigdes kyrkoherde emeritus Arne Olsson till dess första biskop.

Domkapitlet i Karlstad beslutade att förklara Arne Olsson obehörig att utöva vigningstjänsten i Svenska kyrkan. Beslutet överklagades och biskopsmötet anger i sitt yttrande till Svenska kyrkan överklagandenämnd den 29 augusti 2005 följande:

Den enda rimliga slutsatsen är att Arne Olsson, och andra präster som ingår i Missionsprovinsen, själv går ut ur den förkunnelse- och sakramentsgemenskap innefattande erkännande av ordinationen, som inryms i Lutherska världsförbundets kyrkogemenskap och som förutsätts i artikel 7 i Augsburgska bekännelsen om de nödvändiga beståndsdelarna i kyrkans enhet. Redan av denna anledning är det principiellt inte möjligt att hävda att Missionsprovinsen inget annat är än en rörelse inom Svenska kyrkan. **När vinningar sker bekräftas att det är fråga om en brytning med Svenska kyrkan. Kyrkan viger biskopar och präster, rörelser inom kyrkan gör inte det och kan inte göra det.**

På Missionsprovinsens hemsida www.missionsprovinsen.se skriver man under rubriken *I Svenska kyrkans andliga tradition*:

Missionsprovinsen har växt fram i Svenska kyrkans andliga tradition. Det är från Svenska kyrkan vi fått vår evangelisk-lutherska bekännelse. Vårt sätt att fira Gudstjänst och vårt sätt att organisera oss med biskop, präst och diakon har vi också från Svenska kyrkan. Vi står på så sätt i kontinuitet med den reformerade Svenska kyrkan, men även med den medeltida svenska kyrkoprovinsen, och därigenom med den historiska kyrkan ända tillbaka till Jesus och Hans apostlar. På denna grund kan även nya böne- och uttrycksformer växa fram utifrån Guds ord.

I Missionsprovinsens stadgar, Provinsordningen, beskrivs dess identitet på följande sätt:

Missionsprovinsen är en del av ”den enda, heliga, allmänliga och apostoliska kyrkan”. Den är en fri provins av Guds kyrka och församling i Sverige, på den oförändrade evangelisk-lutherska bekännelsens grund. Den står i kontinuitet med den andliga tradition som vuxit fram och förvaltats i enlighet med denna bekännelse inom Svenska kyrkan, och betraktar sig som ett icke-territoriellt stift i denna tradition.

Missionsprovinsen eftersträvar goda relationer med Bibel- och bekännelsetrogna ämbetsbärare, lekmän och församlingar i Svenska kyrkan (2 kap.).

Missionsprovinsen betraktar sig alltså som en del av Svenska kyrkan, till skillnad från biskopsmötet som konstaterade att vinningen av egna biskopar och präster inneburit att Missionsprovinsen definierat ut sig själv ur Svenska kyrkan.

Missionsprovinsen är inte medlem i Lutherska världsförbundet. Det finns inte heller någon överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Missionsprovinsen.

Att leda gudstjänster i annan kyrka

Att Svenska kyrkans gudstjänster firas i en annan lokal än den egna församlingens kyrka är vanligt förekommande. Tillfälliga lån av kyrkorum och andra lokaler sker till exempel i anslutning till gruppresor och konfirmandläger, vilket är en naturlig del i Svenska kyrkans församlingsverksamhet. Att församlingens lokaler lånas ut till andra trosgemenskaper som finns i den lokala kontexten, vid enstaka tillfällen eller regelbundet återkommande, är likaså en naturlig ingrediens i den ekumeniska generositet som präglar Svenska kyrkans verksamhet. I kyrkoordningens 41 kapitel regleras vad som gäller avseende upplåtelse av kyrka.

Möjligheten för präster i Svenska kyrkan att leda gudstjänst i en annan kyrka regleras som nämnts ovan i 17 kap. 17 § i kyrkoordningen.

Biskopsmötet samrådde i januari 2012 med anledning av att präster i Svenska kyrkan leder gudstjänster i Missionsprovinsen. Biskoparna konstaterade ”att det är skillnad mellan att leda respektive att medverka i en gudstjänst, att det har betydelse hur gudstjänsten utannonserats samt om den lokala kyrkoherden har kontaktats”.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:48.

Eftersom ärendet pekar på en osäkerhet avseende den kyrkorättsliga bedömningen har Gudstjänstutskottet i sin beredning av ärendet begärt ett yttrande över motionen från Kyrkorättsutskottet. Detta har valt att inte yttra sig med hänvisning till att ärendet inte ligger inom dess kompetensområde, vilket Gudstjänstutskottet noterar med förvåning.

Gudstjänstutskottet menar att den uppkomna situationen föranleder frågor som är principiellt viktiga och större än det enskilda ärende som varit upphov till motionen. Grundläggande är att en präst i Svenska kyrkan ska verka i enlighet med de avgivna vigningslöftena och regleringen i kyrkoordningen. Den fråga som aktualiseras här är definitionen av att leda respektive att medverka i en gudstjänst. Eftersom domkapitlet i Göteborg och Svenska kyrkans överklagandenämnd kommit till olika ståndpunkter och skilda beslut anser utskottet att det finns anledning att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda behovet av ytterligare bestämmelser i kyrkoordningen om i vilka fall präster får leda gudstjänster i andra kristna samfund.

Gudstjänstutskottet föreslår därför kyrkomötet att bifalla motion 2016:48.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Lena Bohman, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacsson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot Gudstjänstutskottets förslag till kyrkomötet att bifalla motion 2016:48 med följande motivering:

Vi anser att Svenska kyrkans överklagandenämnd gjort en klok bedömning när den menar att kyrkoordningen inte begränsar prästers möjlighet att leda gudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning. Regler som begränsar detta på grund av sammanhang, kommer oundvikligen att leda till ohållbara gränsdragningar.

Några exempel på gränsdragningar:

Är det tillåtet för en pensionerad präst att leda doggudstjänst i ett hem? Är det tillåtet om några av gudstjänstdeltagarna tillhör en kyrka som Svenska kyrkan inte har ekumeniska relationer till? Är det förbjudet om flertalet gudstjänstdeltagare tillhör en kyrka utan ekumeniska relationer till Svenska kyrkan?

Är det tillåtet för en präst att leda friluftsgudstjänst i grannförsamlingen? Är det förbjudet att leda samma gudstjänst i en byggnad som tillhör ett kristet samfund Svenska kyrkan inte har ekumeniska relationer till?

Får en präst i Svenska kyrkan leda nattvardsgudstjänst och dela ut nattvarden till deltagarna vid den ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby? Är det förbjudet att dela ut nattvarden om deltagarna tillhör Missionsprovinsen?

Med exemplen vill vi visa att de gränsdragningar som skulle bli aktuella är så ohållbara att frågan inte ens bör utredas. Vi menar att kyrkoordningens regler i denna fråga är tydliga och tillräckliga.

Ola Isacsson och Berth Löndahl

Särskild mening

Vad gäller motion 2016:48 så behandlar den ett delikat och viktigt ämne, samtidigt anser jag att den tar sin utgångspunkt i fel ände och därför bör avstyrkas. Svenska kyrkan bör generellt eftersträva en god relation till andra kyrkor och kristna samfund. Som Överklagandenämnden konstaterat har präster som lett eller deltagit i gudstjänster inom t.ex. Missionsprovinsen, inte nödvändigtvis begått något fel eller

handlat i strid med kyrkoordningen. Även om det kan vara viktigt att långsiktigt se över hur detta är reglerat, så är en naturlig utgångspunkt i relationen till andra evangelisk-lutherska samfund att hellre fria än fälla de präster som medverkat i andra kyrkor, men enligt Svenska kyrkans kyrkoordning. Ska denna fråga alls utredas, så bör man dock börja i en annan ände än den motionären efterfrågar. Medarbetare i Svenska kyrkan har på flera sätt samverkat med diametralt motsatta trossamfund såsom islam och driver på flera håll en långtgående samverkan utan någon större analys, vilket ligger betydligt längre från Svenska kyrkans tro och bekännelseskrifter än gudstjänster hos exempelvis Missionsprovinsen. I så fall bör samverkan med andra kyrkor och trossamfund utvärderas och analyseras i ett bredare perspektiv än det som motionären efterlyser.

Aron Emilsson

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2016:9

Levande musik

Sammanfattning

Motionären föreslår kyrkomötet att uppdra till kyrkostyrelsen att hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummet. Gudstjänstutskottet bejakar motionärens bild av betydelsen av levande musik i gudstjänsten. Levande musik bidrar till att synliggöra gudstjänstens skeende här och nu. För att kunna tillgodose detta är rekryteringen till kyrklig utbildning och tjänst avgörande. Det är viktigt med en breddad kompetens för kyrkomusikerna. Utskottet menar dock att det också kan finnas anledning till att inspelad musik får vara ett kompletterande inslag i en gudstjänst. Även om ansvaret ligger på den lokala nivån delar utskottet motionärens bedömning att kyrkostyrelsen bör få detta uppdrag och föreslår därför kyrkomötet att bifalla motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:61.

Motionens förslag

Motion 2016:61 av Sofija Pedersen Videke, Levande musik

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen.

Bakgrund

Motionären tar sin utgångspunkt i kyrkomusiken som en mycket viktig del av förkunnelsen i gudstjänsten. Då det har blivit vanligare att välja inspelad musik vid kyrkliga handlingar, vilket kyrkorummen inte är ämnade för och det stundtals blir problem med tekniken, föreslår motionären att kyrkostyrelsen får i uppdrag att hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen.

Kyrkomusikernas riksförbund

Kyrkomusikernas riksförbund (KMR) har meddelat att någon statistik eller annan dokumentation inte finns, men bekräftar bilden av att det blir allt vanligare med önskemål om inspelad musik under kyrkliga handlingar.

Projekt om begravningsmusik

I *Årsbok för svenskt gudstjänstliv 2012*, med tema *Kyrkomusik – Ett tema med variationer*, presenteras ett utvecklingsprojekt för begravningsmusik. Ett antal frågeställ-

ningar om rollfördelning mellan församlingens anställda och kyrkomusikerns ansvar för musiken i gudstjänsten gav upphov till ett konvent om begravning i Lunds kyrkliga samhällighet år 2002. Där väcktes tanken på en gemensam begravningspastoral och en PM för begravningsgudstjänsten. Där grundlades också idén om att spela in CD-skivor med förslag på musik för begravningsgudstjänsten, som sedan kunde överlämnas till de anhöriga i förberedelsen inför en begravningsgudstjänst.

I artikeln sammanfattas projektets resultat i tre slutsatser. Den första är att anhöriga med CD-skivorna har fått ett ändamålsenligt hjälpmedel för att kunna delta i planeringen av musiken. Den andra är att projektet verkar ha bidragit till en breddning av den musikaliska repertoaren. Som tredje slutsats poängteras vikten av de samtal som förts mellan olika yrkeskategorier. Dessa har lett till såväl egen fördjupning som bättre samarbete och mer genomtänkta begravningsgudstjänster.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut

Vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut behandlas musiken vid kyrkliga handlingar inom ramen för den gemensamma undervisningen för blivande kyrkomusiker och präster, så också frågan om att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen. Från utbildningsinstitutet poängteras vikten av att blivande präster, som vanligen har mer kontakt med vigselpar, dopfamiljer och sorgehus, inom ramen för sin utbildning får arbeta med frågor om levande musik tillsammans med blivande kyrkomusiker.

Utbildningsinstitutet konstaterar att det under de senaste decennierna har skett en utveckling mot att göra musikinslagen vid dop, vigsel och begravning alltmer personliga. Medan en kyrkomusiker för trettio år sedan kanske kunde nöja sig med en lite mer begränsad förrättningsrepertoar för orgel, förväntas dagens kyrkomusiker allt oftare framföra musik som inte primärt är skriven för orgel. Alltmer tid behöver läggas på sökande efter noter, på att ta ut musiken på gehör (plankning) och på övande inför kyrkliga handlingar.

Förutom att de alltmer mångfacetterade önskemålen ställer krav på kyrkomusikerns mångsidighet och skicklighet, behöver också församlingarna se till att musikinstrumenten i begravningskapell och kyrkor är av tillräcklig storlek och kvalitet för att det ska vara möjligt att göra musikönskemålen rättvisa. En ytterligare aspekt på frågeställningen är församlingsmedlemmarnas olika ekonomiska förutsättningar. Många sorgehus har inte råd att betala externa solister för levande extramusik.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut framhåller också att det verkar för att inom sitt verksamhetsområde uppmuntra till levande musik, exempelvis genom att mana till sparsamhet med inspelad musik vid institutets andakter.

Kyrkomötet

Kyrkomötet har inte tidigare behandlat förslag till åtgärder för att begränsa användningen av inspelad musik i gudstjänsterna. Däremot har frågeställningar kring vilken musik som kan tillåtas i Svenska kyrkans gudstjänster behandlats i såväl utredningar som kyrkomötets arbete under många år.

2014 behandlade Gudstjänstutskottet motion 2014:105 i betänkande G 2014:9 *Vidgning av begreppet kyrkomusik* ett förslag om att uppdra till kyrkostyrelsen att ”initiera ett brett samtal kring vilket utrymme olika typer av musikaliska uttryck får i vår kyrka, med syftet att vidga begreppet kyrkomusik”. Gudstjänstutskottet konstaterade att ett sådant arbete redan fanns och kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag att avslå motionen.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:61.

Gudstjänstutskottet delar motionärens beskrivning av att det finns anledning att stödja och uppmuntra användningen av levande musik i gudstjänsterna. Samtidigt som detta i första hand är ett ansvar för den lokala församlingen, präster och kyrkomusiker, bedömer utskottet att det är önskvärt med en särskild satsning på denna fråga.

Det finns många aspekter som kan bidra till en positiv utveckling. Den första handlar om rekryteringen till kyrklig utbildning och tjänst. Behovet av kyrkomusiker är stort. Ansvaret för rekrytering av nya medarbetare i kyrkans tjänst ligger såväl på stifts- och nationell nivå som på den lokala nivån. Att finna former för att välkomna barn till orgelundervisning och att låta dem få prova också församlingens värdefulla instrument kan vara en liten men viktig signal i det sammanhanget.

För att kunna tillmötesgå församlingsbornas önskemål är det viktigt att kyrkomusikerna har en bred kompetens. Att arrangera så kallad populärmusik för att framföras i gudstjänst är en uppgift som allt fler kyrkomusiker får ta sig an. Men de musikstycken som önskas kan många gånger med fördel framföras på orgel.

En annan aspekt är den pastorala klokhets som måste vara grunden för allt församlingsarbete. Även om levande musik har ett särskilt värde och bidrar till att synliggöra att gudstjänsten är ett skeende här och nu kan det finnas situationer då också inspelad musik i en gudstjänst är motiverad. Önskemålet om ett särskilt musikstycke kan vara kopplad till en tidigare upplevelse och/eller en särskild relation. Den inspelade musiken kan också i en begravningsgudstjänst fungera som en del av minnesteckningen av den avlidna. Det är därför viktigt att både präst och kyrkomusiker i sina kontakter med de berörda samtalar om musikens betydelse och är öppna för olika sätt att tillmötesgå önskemål. En praktisk aspekt är att den som vill ha till exempel en CD-inspelning i gudstjänsten behöver få möjlighet att först prova och höra om musiken låter som man föreställt sig i kyrkan. Eftersom kyrkorum ofta är annorlunda, inte minst akustiskt, än de rum människor vistas i till vardags kan skillnaden vara stor. Gudstjänstutskottet är överens om att när det fungerar tekniskt kan inspelad musik finnas med som komplement till den ordinarie gudstjänstmusiken. Däremot bör den inspelade musiken inte få ersätta den ordinarie.

Ytterligare en aspekt kan i vissa situationer handla om kostnader och därför upplevas som skilda möjligheter för olika människor. Om inte församlingen erbjuder solister utan sådana musikinslag ska bekostas av familjen kan det få stor betydelse för valet av musikinslag.

Med utgångspunkt i det ovan anförda konstaterar utskottet att mycket gott arbete redan görs och att ansvaret för att sådana situationer hanteras med pastoral vishet ligger på det lokala planet. För att upprätthålla och ge ytterligare inspiration till goda insatser bejaktar utskottet motionärens förslag och föreslår kyrkomötet att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummet.

Uppsala den 29 september 2016

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sonja Grunselius, ordförande

Lena Bohman, sekreterare

Beslutande: Sonja Grunselius, ordförande, Nanna Tranströmer, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sofija Pedersen Videke, Kristina Backe, Bo Herou och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Marie-Louise Marsjögård, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Dag Sandahl, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Agneta Hyllstam.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.